

C++ VA PYTHON DASTURLASH TILLARIDA MORZE ALIFBOSI

Sh.I.Fozilov , NamDU o‘qituvchisi

U.N.Ibrohimov, NamDU talabasi

E-mail: shavkatmanager@gmail.com

E-mail: ulugbekibrohimov004@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12747800>

Annotatsiya: Bu maqola berilgan matnni morze alifbosidan lotin alifbosiga yoki aksincha lotin alifbosidan morze alifbosiga C++ va Python dasturlash tillarida o‘tkazishni ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Morze, alifbo, lotin, telegraf, c++, python.

MORSE ALPHABET IN C++ AND PYTHON PROGRAMMING LANGUAGES

Sh.I.Fazilov, a teacher at NamSU

U.N.Ibrakhimov, student of NamSU

E-mail: shavkatmanager@gmail.com

E-mail: ulugbekibrohimov004@gmail.com

Abstract: This article deals with converting a given text from Morse code to Latin or vice versa from Latin to Morse code in C++ and Python programming languages.

Keywords: Morse, alphabet, Latin, telegraph, c++, python.

АЛФАВИТ МОРЗЫ В ЯЗЫКАХ ПРОГРАММИРОВАНИЯ C++ И PYTHON

Ш.И.Фазилов, преподавателя НамГУ.

У. Н.Ибрагимов, студент НамГУ

E-mail: shavkatmanager@gmail.com

E-mail: ulugbekibrohimov004@gmail.com

Аннотация: В данной статье рассматривается преобразование заданного текста из азбуки Морзе в латиницу или наоборот из латиницы в азбуку Морзе в языках программирования C++ и Python.

Ключевые слова: Морзе, алфавит, латынь, телеграф, c++, python.

Dastur foydalanuvchining matn kiritishiga imkon beradi, undagi har bir belgini Morze kodi bilan almashtirib consolga chiqaradi. Dastur matni faqatgina lotin

alifbosidagi harflar, raqamlar va qo'shimcha belgilar uchun ishlaydi. Agar dasturdagi belgilardan tashqari boshqa belgi kiritilsa, kod "default" qismida ifoda qilinadi. Bo'sh joy uchun " " belgisiga, so'zlar orasida esa "/" belgisiga o'tkazish qilingan. C++ koddagi funksiya matnni Morze kodiga aylantiradi va lotin alifboga o'girib keladi. Sizning yaratgan kodingiz foydalanuvchi tomonidan kiritilgan Morze kodini lotin alifbosiga o'girish uchun ishlaydi. Morze kodiga mos keladigan harflarni "morseMap" ma'lumotlar jadvali orqali ta'minlaydi. Asosiy maqsad ishni tezlashtirish va aniqlikda ishlash. Bu kod yordamida biror bir tovush, chastota, yorug'lik kabi ishoralar o'qiy olishimizni tezlashtirib berishi uchun yoki xabar yubormoqchi bo'lsak qisqa soniyalarda bizga tayyorlab beradi.

Bu kodda katta kichik degan tushuncha yo'q lekin ayrim belgilar dasturda dastur kodiday bo'lib qolgani uchun almashtirishlar bajarildi. Morze alifbosi telekommunikatsiya (aloqa) da matn belgilarini nuqta, tire yoki dots va dah deb ataladigan ikki xil signal davomiyligining standartlashtirilgan ketma-ketligi sifatida kodlash uchun ishlatiladigan usuldir. Morze alifbosi telegraf ixtirochilaridan biri — Samuel Morze sharafiga nomlangan.

Xalqaro Morze kodi “a” dan “z” gacha bo‘lgan 26 ta asosiy lotin harflari, bitta urg‘uli lotin harfi (é), arab raqami va kichik tinish belgilari hamda protsessual signallar (prosignallar) ni kodlaydi. Katta va kichik harflar o‘rtasida farq yo‘q. Morze kodining har bir belgisi dots va dahlar ketma-ketligi natijasida hosil bo‘ladi. Signalning aniqligi va operator mahoratiga qarab ditning davomiyligi farq qilishi mumkin.

C++ dasturlash tilida lotin alifbosini Morze alifbosiga o'tkazish dastur kodi.

```
#include <iostream>
#include <map>
using namespace std;
string toMorse(char c) {
    switch (toupper(c)) {
        case 'A': return ".-";
        case 'B': return "-...";
        case 'C': return "-.-.";
        case 'D': return "-..";
        case 'E': return ".";
        case 'F': return "..-.";
        case 'G': return "--.";
        case 'H': return "....";
        case 'I': return "..";
        case 'J': return ".---";
```

```
case 'K': return "-.-";
case 'L': return "-..";
case 'M': return "--";
case 'N': return "-.";
case 'O': return "---";
case 'P': return "-.-.";
case 'Q': return "--.-";
case 'R': return "-.";
case 'S': return "...";
case 'T': return "-";
case 'U': return "...";
case 'V': return "...-";
case 'W': return "--";
case 'X': return "-.-.";
case 'Y': return "-.-.-";
case 'Z': return "--..";
case '0': return "----";
case '1': return ".----";
case '2': return "..---";
case '3': return "...--";
case '4': return "....-";
case '5': return ".....";
case '6': return "-....";
case '7': return "--...";
case '8': return "---.";
case '9': return "----.";
case ' ': return "-.-.-";
case ',': return "--.-";
case '!': return "-.-.-";
case '(': return "-.-.-";
case ')': return "-.-.-";
case '@': return "-.-.-";
case '=': return "-.-.-";
case '&': return "-.-.-";
case ':': return "----";
case '^': return "----";
case '-': return "-....";
```



```
case '+': return ".-.-.";
case "'": return ".-.-.";
case '?': return "..--.";
case '/': return "-.-.-.";
case ' ': return "/";
default: return "";} }
```

```
int main() {
    string userInput;
    cout << "Matn kiriting: ";
    getline(cin, userInput);
    for (char c : userInput) {
        cout << toMorse(c) << " "; }
    return 0; }
```

C++ dasturlash tilida Morze alifbosidan lotin alifbosiga o'tkazish dastur kodi.

```
#include <iostream>
#include <map>
using namespace std;
string toPlainText(string morse) {
    map<string, char> morseMap = {
        {".-.", 'A'}, {"-...-", 'B'}, {"-.-.-", 'C'}, {"-.-.-", 'D'}, {".", 'E'}, {"..-.-", 'F'}, {"--.-", 'G'},
        {"....-", 'H'}, {"...-", 'I'}, {"-.---", 'J'}, {"-.-.-", 'K'}, {"-.-.-", 'L'}, {"--", 'M'}, {"-.", 'N'}, {"---",
        " 'O'}, {"-.-.-", 'P'}, {"-.-.-", 'Q'}, {"-.-.-", 'R'}, {"...-", 'S'}, {"-.", 'T'}, {"..-.-", 'U'}, {"...-.",
        'V'}, {"-.-.-", 'W'}, {"-.-.-", 'X'}, {"-.-.-", 'Y'}, {"-.-.-", 'Z'}, {"-.-.-", '1'}, {"-.-.-", '2'}, {"-.-.-",
        " '3'}, {"-.-.-", '4'}, {"-.-.-", '5'}, {"-.-.-", '6'}, {"-.-.-", '7'}, {"-.-.-", '8'}, {"-.-.-", '9'}, {"-.-.-",
        " '0'}, {"-.-.-", '.'}, {"-.-.-", ','}, {"-.-.-", '!'}, {"-.-.-", '('}, {"-.-.-", ')'}, {"-.-.-",
        '@'}, {"-.-.-", '='}, {"-.-.-", '&'}, {"-.-.-", ':'}, {"-.-.-", '^'}, {"-.-.-", '-'}, {"-.-.-", '+'}, {"-.-.-",
        " "}, {"-.-.-", '?'}, {"-.-.-", '/'}};
    string result = "";
    string current = "";
    for (char c : morse) {
        if (c == ' ' || c == '/') {
            result += morseMap[current];
            current = "";
        } else {
            result += c; } }
    result += morseMap[current]; }
```

```
return result; }
int main() {
    string userInput;
    cout << "Morse alifbosini kiriting: ";
    getline(cin, userInput);
    cout << "Oddiy alifboga o'girib: " << toPlainText(userInput) << endl;
    return 0; }
```

Python dasturlash tilida lotin alifbosini Morze alifbosiga o'tkazish dastur kodi.

```
def to_morse(c):
    c = c.upper()
    morse_code_dict = {
        'A': '-.-', 'B': '-...', 'C': '-.-.', 'D': '-..', 'E': '.', 'F': '..-.', 'G': '--.', 'H': '....', 'I': '..', 'J': '-.-.-',
        'K': '-.-', 'L': '-...', 'M': '--', 'N': '-.', 'O': '---', 'P': '-.-.', 'Q': '-.-.-', 'R': '-.-', 'S': '...', 'T': '-', 'U':
        '-..', 'V': '...-', 'W': '-.-', 'X': '-.-.-', 'Y': '-.-.-', 'Z': '---', '0': '-----', '1': '-----', '2': '---', '3': '---',
        '4': '---', '5': '.....', '6': '-....', '7': '-....', '8': '-----', '9': '-----', '!': '-.-.-', ',': '-.-.-', ':': '-.-.-',
        '(': '-.-.-', ')': '-.-.-', '@': '-.-.-', '=': '-....', '&': '-....', ':': '-....', '\': '-....', '-': '-....', '+': '-.-.',
        '"': '-.-.-', '?': '-.-.-', '/': '-.-.-', ' ': '/' }
    return morse_code_dict.get(c, "")
def main():
    user_input = input("Matn kiriting: ")
    for c in user_input:
        print(to_morse(c), end=" ")
if name == "main":
    main()
```

Python dasturlash tilida Morze alifbosini lotin alifbosiga o'tkazish dastur kodi.

```
morse_map = {
    '-.-': 'A', '-...': 'B', '-.-.': 'C', '-..': 'D', '.': 'E', '..-.': 'F', '--.': 'G', '....': 'H', '..', 'I', '-.-.-': 'J',
    '-.-': 'K', '-...': 'L', '--': 'M', '-.': 'N', '---': 'O', '-.-.': 'P', '-.-.-': 'Q', '-.-': 'R', '...': 'S', '-': 'T',
    '-..': 'U', '...-': 'V', '-.-': 'W', '-.-.-': 'X', '-.-.-': 'Y', '-.-.-': 'Z',
    '-----': '1', '-----': '2', '---': '3', '---': '4', '.....': '5',
    '-....': '6', '-....': '7', '-....': '8', '-----': '9', '-----': '0',
    '-.-.-': '!', '-.-.-': ',', '-.-.-': '!', '-.-.-': '(', '-.-.-': ')', '-.-.-': '@', '-....': '=', '-....': '&',
    '-....': ':', '-....': '\', '-....': '-', '-.-.-': '+', '-.-.-': '"', '-.-.-': '?', '-.-.-': '/' }
def to_plain_text(morse):
    morse_words = morse.split(' / ')
    plain_text = ""
for word in morse_words:
```

```
morse_chars = word.split(' ')
for char in morse_chars:
    plain_text += morse_map[char]
plain_text += ' '
return plain_text.strip()
user_input = input("Morse alifbosini kiriting: ")
print("Oddiy alifboga o'girib:", to_plain_text(user_input))
```

C++ dasturlash tilida simvollarni raqamga hamda raqamlarni simvollarga o'zgartirish uchun `int` va `char` tipidagi ma'lumotlar bilan ishlanadi.

Python dasturlash tilida `ord()` va `chr()` funksiyalaridan foydalaniladi. `ord()` funksiyasi belgining Unicode qiymatini qaytaradi va `chr()` funksiyasi berilgan Unicode qiymatiga mos keluvchi belgini qaytaradi.

C++ va Python tillarida morze alifbosidan lotin alifbosiga o'tish uchun foydalanish mumkin bo'lgan usullar bir xil bo'lib, faqat sintaksisida farq bor.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. D.S. Malik C++ Programming: From Problem Analysis to Program Design. Seventh Edition. Course Technology, 2014.-1488 p.
2. Madraximov Sh.F., Ikramov A.M., Babajanov M.R. C++ tilida programmalash bo'yicha masalalar to'plami. O'quv qo'llanma. T., O'zbekiston Milliy universiteti, "Universitet" nashriyoti, 2014. - 160 b.
3. Fozilov, Shavkatjon Ibrohimjon o'g'li. Ovozni tanish algoritmlari. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 2.5-2 (2022): 553-562.
4. Fozilov Shavkatjon Ibrohimjon o'g'li. Intellektual ta'lim tizimlarida bilimlarni tizimlashtirish usullari. Science and innovation 2.Special Issue 3 (2023): 808-812.